

Söikö vallankumous nämäkin lapset?

Marja-Liisa Halko

Tutkija

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

”Luotettava raskauden ehkäisy muutti länsimaisen naisen elämän ja aseman perusteellisemmin kuin mikään muu yksittäinen tekijä” kirjoittaa Kaari Utrio kirjassaan *Suomen naisen tie – pirtistä parlamenttiin* (Tammi, 2006). The Economist -lehtikin nosti vuonna 1999 ehkäisy pillerin viime vuosisadan tärkeimmäksi tieteelliseksi keksinnöksi. Ennen luotettavaa ehkäisyä naisten oikeudet olivat lähinnä teoreettisia, sillä heidän aikansa ja työpanoksensa oli sidottu koti- ja hoivatyöhön. Ehkäisy pilleri antoi naisille ensimmäistä kertaa vapauden valita.

Valinnanvapaus on myös talousteorian lähökohta. Valintateorian ydin on oletuksessa, jonka mukaan me kaikki kykenemme panemaan kuhunkin valintatilanteeseen liittyvät vaihtoehdot paremmuusjärjestykseen. Järkevinä ihmisinä valitsemme sitten sen vaihtoehdon, joka omien mieltymystemme mukaan on paras ja johon meillä on varaa. Teoriassa ei oteta kantaa siihen, mistä kunkin henkilön mieltymykset tulevat eikä myöskään lähdetä siitä, että naisten ja miesten mieltymykset olisivat jotenkin systemaattisesti erilaisia. Viimeaikainen tutkimus on kuitenkin osoittanut, että sukupuolella on mer-

kitystä, sillä joissain tilanteissa naisten valinnat eroavat miesten valinnoista.

Sukupuolen vaikutusta valintoihin on tutkittu monen tyyppisissä valintatilanteissa ja selkeimmin naisten ja miesten välinen ero näkyy suhtautumisessa riskiin ja kilpailuun (Hal-ko 2010). Naiset kaihtavat riskiä enemmän kuin miehet ja suhtautuvat kilpailuun penseämmin kuin miehet. Naisten ja miesten erilainen suhtautuminen riskiin ja kilpailuun saattaisi olla yksi selittävä tekijä sille, että miehet ansaitsevat enemmän ja työskentelevät eri ammateissa kuin naiset.

Osallistuin viime syksynä Barcelonassa kaksipäiväiseen kokoukseen, joka käsitteli sukupuolieroja kilpailullisuudessa ja riskin kaihtamisessa. Kokouksessa esitettiin mielenkiintoisia tuloksia useista tutkimuksista, joissa käsiteltiin biologisten tekijöiden vaikutusta valintoihin. Yksi tutkituista biologisista tekijöistä on naisten kuukausittainen hormonikierto. Naisten tapauksessa hormonien vaikutuksen tutkiminen ei ole yksinkertaista, sillä naissukupuolen, estrogeenin ja progesteronin, tasot vaihtelevat kuukautiskierron mukaan. Tutki-

musta vaikeuttaa vielä se, että suuri osa naisista, etenkin nuorista naisista, käyttää jotain hormonaalista ehkäisyä, mikä muuttaa luonnollisen hormonikierron täysin. Melko usein törmääkin tutkimuksiin, joiden tuloksissa puhutaan kyllä ihmisten käyttäytymisestä, mutta pienellä tekstillä painetussa liitteestä selviää, että kaikki koehenkilöt olivat miehiä.

Taloustieteessä naisten hormonikierron ja hormonaalisen ehkäisyn vaikutusten tutkiminen on tuore tutkimusalue toisin kuin psykologiassa tai lääketieteessä. Muutama tutkija on kuitenkin ottanut härkää sarvista ja järjestänyt kokeita, joissa osallistujilta on myös kerätty tietoa kuukautiskierrosta ja ehkäisystä. Noiden alustavien tulosten mukaan hormonikierto ja hormonaalinen ehkäisy vaikuttavat naisten päätöksentekoon. Erityisesti hormonaalista ehkäisyä käyttävät naiset vaikuttaisivat kaihtavan riskiä enemmän kuin muut naiset ja suhtautuvan kilpailuun penseämmin kuin muut naiset.

Vaikka hormonaaliseen ehkäisyyn ja taloudelliseen päätöksentekoon liittyvät tutkimustulokset ovat vasta alustavia, herättävät ne jo monenlaisia aatoksia. Ensinnäkin, jos hormonaalinen ehkäisy vaikuttaa naisten taloudelliseen päätöksentekoon, niin tuo vaikutus on hyvin laajalle levinnyt. Kyselytutkimusten mukaan ehkäisytabletti on sekä USA:ssa että Euroopassa eniten käytetty ehkäisymenetelmä. USA:ssa noin 10,7 miljoonaa hedelmällisessä iässä olevaa naista syö ehkäisytabletteja ja 15–19-vuotiaista nuorista 54 %:a niistä, jotka käyttävät jotain ehkäisyä, käyttää pilleriä (Mosher ja Jones 2010). Arvion mukaan Saksassa, Italiassa, Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Espanjassa yhteensä noin 22 miljoonaa naista syö ehkäisytabletteja (Skouby 2004). Oli yllättävän vaikeaa löytää tilastotietoa suomalaisten naisten käyttämistä ehkäisymenetelmistä. Sosiaali-

ja terveysministeriön raportin (2007) mukaan 50 %:a 18–35-vuotiaista yliopisto-opiskelijanaisista käyttää hormonaalista ehkäisyä. Koko aikuisväestöä koskevaa tilastotietoa ei raportin mukaan ole olemassa.

Toiseksi, jos hormonaalisen ehkäisyn vaikutus on juuri alustavien tutkimustulosten mukainen eli jos se lisää naisten riskin kaihtamista ja vähentää kilpailullisuutta, niin voisiko se osaltaan selittää työmarkkinoiden sukupuolen mukaan eriytymistä ja naisten ja miesten välistä palkkaeroa? Hormonaalisen ehkäisyn käyttö on yleistä erityisesti iässä, jolloin tehdään tärkeitä opiskelua ja tulevaa työuraa koskevia päätöksiä. Onko mahdollista, että pillerien käyttö näkyisi myös näissä valinnoissa?

Vaikka pillerien käytöllä on monenlaisia sivuvaikutuksia, niitä syödään suhteellisen huolettomasti myös silloin kun ehkäisyn tarve on satunnaista. Koska pilleri on niin helppo ja varma tapa ehkäistä, sivuvaikutukset siedetään. Pitäisikö sivuvaikutuksista pitää enemmän meteliä? Entä jos mahdollisten sivuvaikutusten listaan lisättäisiin myös riskin ja kilpailun kaihtamisen lisääntyminen: *syömällä pillereitä jo hyvin varhaisessa iässä saatat päätyä opettajaksi et yritysjohtajaksi.*

1960- ja 1970-lukuja sanotaan seksuaalisen vallankumouksen ja naisten vapautumisen vuosikymmeniksi. Itse en ollut tuota vallankumousta kokemassa, vaan olen tullut aikuiseksi aikana, jolloin luotettava ehkäisy on ollut helposti saatavissa eikä sen käyttöä ole paheksuttu. Nykyään kiihkoton keskustelu eri ehkäisymenetelmien vaikutuksista voisikin olla jo mahdollista. Olisi naiivia ja arkikokemusten vastaista kuvitella, että hormonaalinen ehkäisy vaikuttaisi ainoastaan siihen, mihin sen on tarkoitettu vaikuttavan eli estäisi ei-toivotun raskauden. Nykyään pillereitä kuitenkin määrä-

tään helposti jo hyvin nuorille naisille, vaikka esimerkiksi kondomin käyttö nuorilla olisi monessakin mielessä turvallisempi vaihtoehto. Jotta voisimme puhua todellisesta valinnanvapaudesta, meidän pitäisi tietää noista muista, myös taloudelliseen päätöksentekoon liittyvistä, vaikutuksista vielä paljon enemmän. □

Kirjallisuus

- Halko M-L. (2010), ”Riskiä kaihtavat naiset ja kilpailuhaluiset miehet”, teoksessa Halko M-L., Mikkola A. ja Ruuskanen O-P. (toim.), *Naiset, miehet ja talous*, Gaudeamus.
- Mosher W.D. ja Jones J. (2010), *Use of contraception in the United States: 1982–2008*, National Center for Health Statistics, Vital Health Stat 23(29).
- Skouby S.O. (2004), “Contraceptive use and behavior in the 21st century: a comprehensive study across five European countries”, *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care* 9: 57–68.
- The Economist (1999), “Millennium issue: Oral contraceptives”, 23.12.1999.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2007), *Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011*, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:17, Helsinki.